

Türkiye'nin Zehirli Bitkileri Ders 10

**ZEHİRLİ BİTKİLER:
Ericaceae FAMILYASI**

RHODODENDRON
(Orman Gülü, Komar, zifin) **türleri**

TANIM

10 m.'ye kadar büyüeyebilen, yaprak dökmeeyen çok yıllık çalı veya ağaç.

Yapraklar 10-20 cm uzunluğunda, derimsi, laseolat-eliptik/obovat şekillerde, kenarları düz, üst yüzü parlak yeşil rente alt yüzü daha açık yeşil renkte.

20 civarında çiçek terminal rasemuslar halinde.

Kaliks tüpsü, 5 loblu; korolla tüpsü, çan şeklinde, 5 loblu;

Meyve 1-3 cm boyunda septisit kapsül; kahverengimsi siyah renkte çok sayıda tohum içerir.

ÇİÇEK AÇMA ZAMANI: Mart-Ağustos

YETİŞTİĞİ BÖLGE ve HABİTAT

150-2000 m arası yüksekliklerde Kuzey Anadolu'da genellikle geniş yapraklı ağaçlarla meydana gelen (genellikle kayın) orman altlarında yetişir.

ZARARLI KISIMLARI:

Çiçek ve yaprakları ile arıların bu çiçeklerden yararlanarak yaptıkları bal

ZEHİRLİ BİLEŞİK(LER):

GRAYANOTOKSİN (=Andromedotoksin) ve benzeri bileşikler

Çok sayıda hidroksil grubu taşıyan siklik diterpen yapısında bileşikler

Hücre membranında sodyum kanalları üzerinde etki gösterirler .

Bitki tarih boyunca cinayet ve intiharlarda kullanılmıştır.

Pembe çiçekleri ile arıların sevdiği bir bitkidir; bu çiçeklerden yararlanarak yaptıkları bal, DELİ BAL adıyla bilinir ve zehirlidir, bu özelliği taşıdığı ANDROMEDOTOKSİN isimli bileşikten ileri gelmektedir.

Balın tansiyon düşürücü etkisinden söz edilir.

Alınmış birçok bal örneğinde keskin, yakıcı bir tat vardır.

Bal yendikten yaklaşık 30 dk sonra etkileri ortaya çıkmaya başlar;

Rhododendron luteum

Kuzey ve Batı Anadolu' da yetişen daha kısa boylu, isminden de anlaşılacağı gibi sarı çiçekli bir çalıdır.

Kışın yaprak döker.

Arıların bu bitkinin çiçeklerinden bal özü alarak yaptıkları bal da **zehirlidir.**

ZEHİRLİ BİTKİLER:

FABACEAE FAMILİYASI

Lupinus albus

(Termiye, acı bakla, delice bakla, Kurt baklası)

TANIM:

120 cm ye kadar uzayabilen, tüylü tek yıllık otsu bitkidir.

Yapraklar palmat bileşik, 5-15 foliollü, folioller obovat, 2-4 cm uzunluğunda, her iki yüzü de tüylü.

Çiçekler rasemoz durumunda.

Korolla kelebek seklinde, beyaz uç kısımları mavi renkte.

Meyve önce tüylü, sonra tüysüz ve baklayı andırır.

YETİŞTİĞİ BÖLGE ve HABİTAT

Çanakkale ve İstanbul çevresinde doğal olarak yetişir, diğer bazı bölgelerde ise yetiştirilir.

ÇİÇEK AÇMA ZAMANI: Mayıs-Haziran

ZARARLI KISIMLARI

**Tüm bitki, özellikle de tohumları (!)
Ancak tohumları özel bir haşlama ve yıkama
işleminde sonra yenir.**

**TOKSİK BİLEŞİKLER: Anti-feedant etkili kinolizidin
alkaloitleri**

**Genellikle Konya'da seyyar satıcıların sattığı
termiye, sevilen bir yemiştir.**

**Konya dışında pek bilinmez, termis, tirmis
(Antalya), yahudi baklası acıbakla gibi isimlerle
de anılır.**

Lathyrus sativus (Mürdümük)

TANIM:

*Boyu 15-30 cm, dağınık görünümlü, gövdesi kanatlı, tek yıllık otsu bitki.

*Çiftler halindeki yaprakların tabanında 2 kulakçık mevcuttur. 5-7.5x1 cm boyutlarındaki linear-lanseolat folioller 1 ya da 2 çift, tabanı kuneat tepesi akuminat.

*Foliollerin arasında basit ya da dallanmış bir tendril bulunur.

*Yaprak koltuklarından tek tek çıkan çiçekler mavi, kırmızı, pembe ya da beyaz renkte

*İyi gelişmiş kazık köke sahiptir.

YETİŞTİĞİ BÖLGE VE HABİTAT:

Yurdumuzun hemen hemen her bölgesinde deniz seviyesinden 1500 m'ye kadar değişen yüksekliklerde genellikle tarla kenarları ve tarla içlerinde yetişir.

Nevşehir, Denizli ve Elazığ'da hayvan yemi olarak yetiŐtirilmektedir.

ZARARLI KISIMLARI:

Bitkinin «Nöro-lathirizm» adı verilen zehirlenmeye neden olduğu da çok eski devirlerden beri, Hipokrat zamanından beri bilinir.

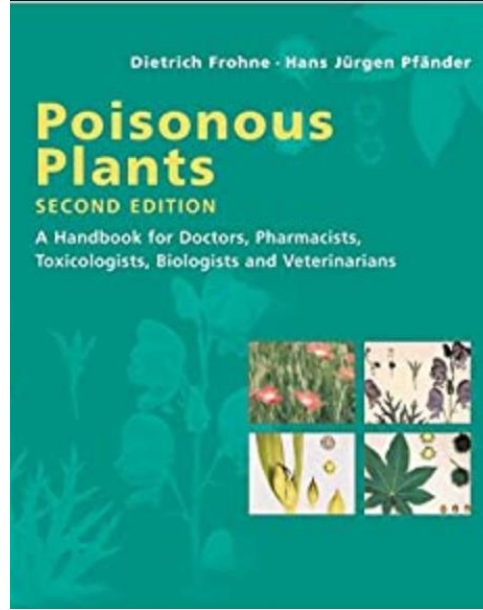
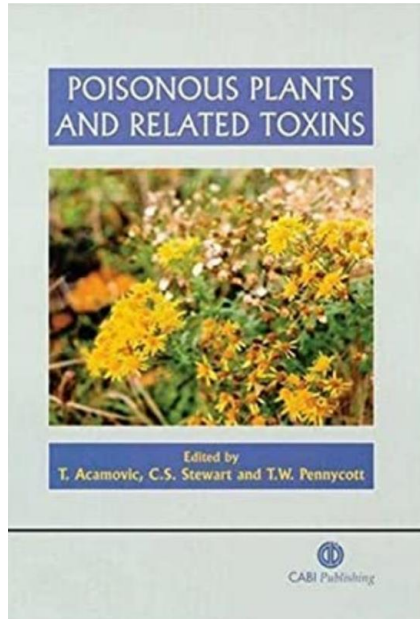
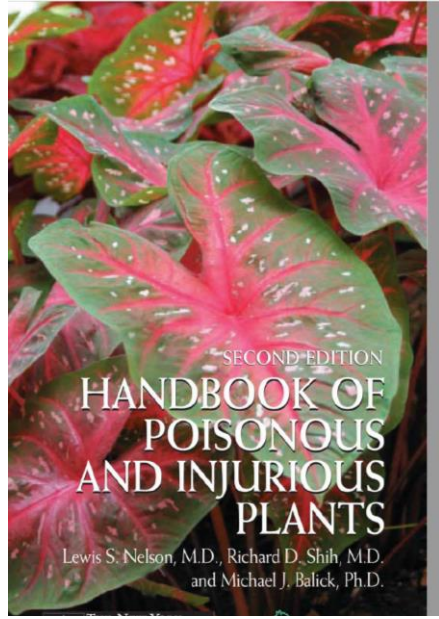
Bitkinin çok miktarda ve uzun süre tüketilmesi ile bacaklarda kalıcı kısmi felç oluşumuna neden olan bu toksik tablo, tarih boyunca özellikle kıtlık ve siyasi/ekonomik bunalım dönemlerinde -çok dayanıklı olan bu bitkinin tohumlarının tüketilmesi sonucu- meydana gelmiştir.

Örneğin; İspanya İç Savaşı (1936-1939)'nda, 1970'lerde Bangladeş, Hindistan ve Çin'de ve Etiyopya'da...

Bitkinin kullanım öncesi detoksifikasyona tabi tutulması gerekir:

Tohum kabuğu alınır, bu şekilde tohumlar birkaç saat su içinde kaynatılır ve bu su döküldükten sonra tohumlar besin olarak kullanılır.

Yararlanılan kaynaklar

Wirbeltierforschung in der Kulturlandschaft

Mode of action and toxicology of plant toxins and poisonous plants

Wink, M.

Heidelberg University, Institute of Pharmacy and Molecular Biotechnology, INF 364, 69120 Heidelberg, Germany

Abstract

Plants have evolved the strategy to produce bioactive natural products as a means of defence against herbivores and microbes. Some plants produce toxins that can severely damage or kill a herbivore. The molecular mode of action of neurotoxins, cytotoxins, metabolic poisons, mutagens and toxins that affect skin and mucosal tissues are summarised and discussed. Important poisonous plants of Europe, their toxins and toxicology are tabulated, as this group of plants can provide lead compounds for the development of natural pesticides against insects, slugs or rodents.

- Ö.SEÇMEN,E.LEBLEBİCİ: Yurdumuzun Zehirli Bitkileri, E.Ü. Fen Fak. Kitapları Ser., no:102,102 sayfa.1987.